

OSAAMISEN ENNAKOINTIFOORUMIN TOIMINTASUUNNITELMA TOIMIKAUDELLE 2017 – 2020**1. Osaamisen ennakointifoorumi tulevaisuuden työelämän tarpeiden edistäjänä**

Opetus- ja kulttuuriministerion yhteydessä on toiminut vuodesta 1998 lähtien ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen asiantuntijaelimenä koulutustoimikuntajärjestelmä. Ministeriön toimeksiannosta Owl Group Oy selvitti koulutustoimikuntajärjestelmän vaikuttavuutta vuonna 2015. Arvioinnin perusteella Owl Group Oy suositteli koulutustoimikuntien silloisten tehtävien priorisointia ja tämän perusteella joko uudentyyppistä projektiluotoista ennakoinnin asiantuntija-elintä (suositus A) tai silloisen koulutustoimikuntajärjestelmän kehittämistä (suositus B). Arvioinnin tulokset puolsivat radikaalimpaa vaihtoehtoa (suositus A)¹.

Arvioinnin suosituksia ja koulutustoimikuntajärjestelmän ohjausryhmän niiden pohjalta tekemää ehdotusta koulutustoimikuntajärjestelmän kehittämiseksi käsiteltiin koulutustoimikuntajärjestelmän ohjausryhmän kokouksissa sekä ohjausryhmän, koulutustoimikuntien puheenjohtajien, varapuheenjohtajien ja sihteerien tapaamisissa. Ehdotuksesta järjestettiin myös lyhyt lausuntokierros. Prosessin seurauksena syntyi koulutustoimikuntajärjestelmän työtä jatkava Osaamisen ennakointifoorumi. Foorumin tehtävänä on edistää koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen kanssa. Foorumi muodostuu opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämästä ohjausryhmästä, Opetushallituksen nimeämistä ennakointiryhmistä sekä ennakointiryhmien tarvittaessa kokoamista asiantuntijaverkostoista.

Valtioneuvoston ennakointiverkoston loppuraportin² mukaan ennakointi tarkoittaa järjestelmällistä ja osallistavaa prosessi, jossa kerätään, arvioidaan ja analysoidaan tietoa sekä laaditaan perusteltuja kuvia ja visioita keskipitkän ja pitkän aikavälin tulevaisuudesta. Koulutustarpeiden ennakoinnilla (määrällinen ennakointi) tuotetaan tietoa koulutusmäärien muutostarpeista tulevaisuuden työvoimatarpeisiin perustuen. Tulokset esitetään muun muassa numeerisina työvoima- ja koulutustarpeina. Osaamistarpeiden ennakoinnilla (laadullinen ennakointi) puolestaan tuotetaan tietoa siitä, millaista osaamista työelämässä tulevaisuudessa tarvitaan. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, millaisia tietoja, taitoja ja osaamista koulutuksessa ja tutkinnoissa tulisi nostaa esiin koulutuksen sisältöjen kehittämiseksi. Tulokset kerrotaan esimerkiksi tulevaisuudessa tarvittavien osaamisten kuvauksina. Ennakoinnin tavoitteena on päätöksenteon tietopohjan parantaminen.

Koulutustarpeiden ennakoinnin koordinointi - ja valmistelutyöryhmän muistion (OKM julkaisuja 2016:10) mukaan koulutuksen ennakointia kehitetään määrällistä ja laadullista ennakointia yhteen sovittaen. Tavoitteena on, että koulutuksen ennakoinnissa sen eri näkökulmat täydentävät toisiaan.

Osaamisen ennakointifoorumissa ennakointiryhmät osallistuvat laadulliseen ja määrälliseen ennakointiin omilla osaamis- ja toimialoillaan eri alojen ennakointia yhteen sovittaen. Ennakoinnin

---

¹ Arviointiraportti löytyy opetushallituksen verkkosivuilta
http://www.oph.fi/download/172419_KOTVA_Loppuraportti_291015_final.pdf

² Valtioneuvoston ennakointiverkoston loppuraportti löytyy osoitteesta:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79362/R0811_Valtioneuvoston%20ennakointiverkosto%202007%e2%80%932011.pdf?sequence=1

yhteensovittamisesta vastaa omalta osaltaan eri sidosryhmiä laajasti edustava Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmä. Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen tulisi ennakoida alueensa koulutus- ja osaamistarpeiden muutoksia yhdessä alueensa sidosryhmien kanssa.

Ennakointi on myös tulevaisuuden tekemistä. Tavoitteena on hahmotella erilaisia skenaarioita, joiden perusteella määritellään tahtotila (haluttu tulevaisuus). Valtakunnallisella tasolla skenaariot toimivat sekä määrällisen että laadullisen ennakointityön pohjana. Ennakointiryhmät arvioivat, mitä skenaariot tarkoittavat kunkin oman osaamis- ja toimialan tutkintojen, koulutuksen sisältöjen, osaamistavoitteiden sekä tutkintojärjestelmän näkökulmasta. Sitten määritellään ja toteutetaan toimenpiteitä, joiden avulla päästään haluttuun tulevaisuuteen ja varaudutaan ei-toivottuun tulevaisuuteen.

1.1 Ohjausryhmän tehtävät

Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmän tehtävänä on

1. suunnitella, johtaa, kehittää ja ohjata foorumin toimintaa.
2. koordinoita osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa.
3. ottaa kantaa Opetushallituksen laatimaan kaikilla aloilla toteutettavaan ennakoinnin toimintasuunnitelmaan ja erillisiin ennakointihankkeisiin Opetushallituksen esitysten pohjalta.
4. seurata ennakoinnin etenemistä ja tukea Opetushallitusta ja ennakointiryhmiä ennakointityössä.
5. toimia asiantuntijaryhmänä laadullisen ja määrällisen ennakoinnin yhteensovittamisessa sekä ennakointiprosessin eri vaiheissa analysoitaessa ennakoinnin tuloksia ja johtopäätöksiä.

Ohjausryhmä käsittelee ennakoinnin tuloksia ja antaa niistä palautetta. Lisäksi ohjausryhmä osallistuu ennakoinnin tulosten ja Osaamisen ennakointifoorumista tiedottamiseen ja sen tunnetuksi tekemiseen. Asioiden valmistelua varten ohjausryhmä voi tarvittaessa perustaa valmisteluryhmiä.

Ohjausryhmä voi järjestää koulutusta ja työelämää koskevia sekä ennakoinnin tulosten levittämistä tukevia aihe- tai alakohtaisia seminaareja, keskustelutilaisuuksia tai työpajoja. Työpajoihin kutsutaan kulloinkin käsiteltävän aiheen asiantuntijoita ennakointiryhmistä ja niiden asiantuntijaverkostoista. Yhteisillä tilaisuuksilla edistetään sekä koulutuksen ja työelämän että eri koulutusasteiden välistä vuorovaikutusta.

1.2. Ennakointiryhmien tehtävät

Ennakointiryhmien tehtävänä on omilla osaamis- ja toimialoillaan sekä keskenään että yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa

1. osallistua laadulliseen ja määrälliseen ennakointiin ja mahdollisiin erillisiin ennakointihankkeisiin, jotka liittyvät ennakointiryhmän tehtävään.
2. analysoida ennakointitiedon pohjalta työelämän muuttuvia ja uusia osaamistarpeita ja niiden vaikutuksia koulutuksen kehittämiseen eri koulutusasteilla sekä varmistaa, että koulutusjärjestelmä tarjoaa kattavan mahdollisuuden hankkia työelämän erilaisissa tehtävissä tarvittavan osaamisen.

3. tehdä aloitteita tai suosituksia opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Opetushallitukselle ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja koulutuksen sisältöjen kehittämiseksi sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittämiseksi.
4. kehittää ammatillisen ja korkeakoulutuksen välisiä toimintatapoja, joissa vuoropuhelun avulla ennakoidaan ja tunnistetaan työelämän tarpeet sekä niiden edellyttämät koulutusjatkumot.
5. tuoda havaitut kehittämiskohteet keskusteluun ja tehdä niihin liittyviä tutkimus- ja kehittämisehdotuksia.

1.3. Asiantuntijaverkostot

Ennakointiryhmä voi itsenäisesti ja tarpeensa mukaan omaa ja sidosyhtiönsä asiantuntemusta hyödyntäen koota itselleen asiantuntijaverkoston, jonka jäsenet ovat eri alojen osaajia. Ennakointiryhmä päättää verkoston koonpanosta. Päätöstä tehdessään ryhmän on katsottava, että verkostossa on eri alojen asiantuntemuksen lisäksi riittävästi ennakointiosaamista. Ryhmällä ei ole velvoitetta verkoston luomiseen.

Verkoston tehtävänä on tukea ryhmää sen tehtävien hoitamisessa ja laajentaa ryhmän asiantuntemusta esimerkiksi ryhmän vastualueen koulutusmääriltään pienillä aloilla. Opetushallitus tukee asiantuntijaverkostojen toimintaa.

Ennakointiryhmien asiantuntijaverkostot kytketään valtakunnalliseen ennakointiprosessiin mahdollisimman kokonaisvaltaisen ja monipuolisen näkemyksen aikaansaamiseksi. Asiantuntijaverkostojen jäsenet voivat osallistua valtakunnalliseen ennakointiprosessiin ennakoinnin perusprosessien keskeisiin vaiheisiin kommentoijina ja reflektioijina. Jäsenet voivat myös olla mukana kaikkia ennakointiryhmiä koskevissa aivoriihissä ja tuoda näkemyksiään esiin erilaisten sähköisten työskentelyvälineiden avulla. Asiantuntijaverkostojen jäsenet ovat eri alojen osaajia, joilla on hyvä olla myös ennakointiosaamista.

2. Osaamisen ennakointifoorumin toimintaperiaatteet

Osaamisen ennakointifoorumin toimintasuunnitelmassa määritellään foorumin toiminnan kannalta keskeiset toimintaperiaatteet ja lähestymistavat. Kaikkiin asioihin ei suunnitelmassa ei vielä tässä vaiheessa ole vastauksia. Suunnitelmaa onkin tarkoitus tarkistaa ja kehittää koko toimikauden ajan huomioiden myös muu opetushallinnon alan ennakointi.

Osaamisen ennakointifoorumin ennakointiryhmät voivat itsenäisesti toteuttaa tehtävänsä joko yksin tai yhteistyössä toisten ennakointiryhmien kanssa toimintasuunnitelmassa päätetyllä tavalla.

Toimikauden alussa Opetushallitus laatii ennakoinnin toimintasuunnitelman kuultuaan ennakointiryhmiä ja ohjausryhmää sekä tekee ennakointien aikataulutuksen toimintasuunnitelman mukaisesti.

Ennakoinnin toimintasuunnitelman valmistumistuttua Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmä vahvistaa koko ennakointifoorumin toimintasuunnitelman nelivuotiskaudelle. Suunnitelmaa täsmennetään vuosittain. Joka vuodelle laaditaan myös vuosisuunnitelma.

Ennakointiryhmät laativat toimikautensa alussa omat koko toimikauden kattavat työsuunnitelmansa Opetushallituksen vahvistaman ennakoinnin toimintasuunnitelman ja Osaamisen enna-

kointifoorumin toimintasuunnitelman pohjalta. Työsuunnitelmia päivitetään vuosittain. Työsuunnitelmat käsitellään ohjausryhmässä, jotta ohjausryhmä voi tukea ennakointiryhmien yhteistoimintaa erityisesti useampaa ennakointiryhmää koskevilla asioilla

Opetushallitus toteuttaa osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia toimintasuunnitelman mukaisesti ja kehittää ennakointiprosessissa saatujen kokemusten ja palautteen perusteella. Ennakointiprosessin tavoitteena on tuottaa kaikille aloille ja kaikille koulutusasteille perustietoa päätöksen tekemisen pohjaksi.

Joillakin erikseen valittavilla aloilla toteutetaan edelleen VOSE-hankkeita. Hankkeet ovat alakohdittaisia ennakointihankkeita, jotka toteutetaan ennakointityöpajoissa. Tarvittaessa toteutetaan kaikille aloille yhteisiä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia tarkemmin ennakoivia hankkeita. Lisäksi toteutetaan synteesihankkeita, joissa tarkastellaan ennakointiprosessissa ja edellä kuvatuissa ennakointihankkeissa syntyneitä ennakointitietoja kokonaisuutena. Opetushallitus päättää erikseen valittavista hankkeista kuultuaan ohjausryhmää, ennakointiryhmiä ja tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Opetushallitus nimeää erikseen valittaviin ennakointihankkeisiin (esimerkiksi VOSE-hankkeet), ryhmiä, joissa on jäseniä ennakointiryhmistä ja tarvittaessa ennakoitavan alan tai aiheen asiantuntijoita asiantuntijaverkostoista sekä muista sidosryhmistä. Soveltuvia asiantuntijoita etsittäessä hyödynnetään ryhmien jäsenten taustaorganisaatioiden tietämystä ja ryhmien asiantuntijaverkostoja.

Osaamisen ennakointifoorumi vaihtaa tietoa ja tekee yhteistyötä eri ennakointia tekevien tahojen kanssa. Ennakointifoorumin edustajia on mukana muissa ennakoinnin parissa toimivissa organisaatioissa. Osaamisen ennakointifoorumi hyödyntää omassa työssään laajasti myös muiden tuottamaa ennakointitietoa.

3. Kokoukset ja muut yhteiset tapaamiset

Ohjausryhmä ja ennakointiryhmät kokoontuvat oman vuosisuunnitelmansa mukaisesti. Ennakointiryhmä voi kokoontua yksin tai yhdessä muiden ennakointiryhmien kanssa.

Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmän kokousten esityslistat toimitetaan tiedoksi ennakointiryhmille viikkoa ennen ohjausryhmän kokousta. Ohjausryhmän kokousten vahvistamattomat pöytäkirjaluonnokset toimitetaan tiedoksi viimeistään kolme (3) viikkoa ohjausryhmän kokouksen jälkeen. Tiedottaminen on suunniteltu tapahtuvan Eduunin kautta.

Ohjausryhmän ja ennakointiryhmien jäsenten matkakulut korvataan. Ennakointiryhmien varajäsenten matkakulut korvataan, mikäli he osallistuvat kokouksiin ja tilaisuuksiin varsinaisen jäsenen sijasta. Myös asiantuntijaverkoston jäsenten tai muiden asiantuntijoiden erillisiin ennakointihankkeisiin liittyviin tilaisuuksiin osallistumisesta aiheutuvat matkakulut korvataan. Kokouspalkkioita ei makseta.

Ohjausryhmä ja ennakointiryhmä kokoontuvat puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta taikka, jos vähintään puolet jäsenistä sitä vaatii. Vastuu kokouksen valmistelusta on puheenjohtajistolla ja sihteereillä.

Ohjausryhmä ja ennakointiryhmä ovat päätösvaltaisia, kun vähintään puolet jäsenistä, kokouksen puheenjohtaja mukaan lukien, on saapuvilla. Asiat ratkaistaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee.

Ennakointiryhmän kokouksiin kutsutaan ennakointiryhmän varsinaiset jäsenet ja aineisto lähetetään aina tiedoksi myös varajäsenille. Mikäli jäsen on estynyt, hän huolehtii varajäsenensä kutsumisesta tilalleen. Ennakointiryhmien varajäsenet voivat halutessaan osallistua ennakointiryhmien kokouksiin. Jos varajäsen osallistuu kokouksiin varsinaisen jäsenen ollessa paikalla, ei varajäsenelle makseta matkakustannuksia. Äänestystilanteissa varajäsenillä ei ole äänioikeutta mikäli varsinaisen jäsenen on paikalla.

Jos Osaamisen ennakointifoorumin ennakointiryhmän jäsen tai varajäsen eroaa kesken toimikauden, toimittaa hän kirjallisen eroilmoituksen Opetushallitukselle, omalle taustaorganisaatiolleen tai jäsenjärjestölleen sekä häntä jäseneksi tai varajäseneksi Opetushallitukselle esittäneelle taholle. Opetushallitus nimeää jäljellä olevaksi toimikaudeksi eronneen henkilön tilalle uuden jäsenen tai varajäsenen jäsenesityksen alun perin tehneen tahon (keskusjärjestön tai muun organisaation) esityksestä. Jäsenesityksen Opetushallitukselle tehneen tahon tulee sopia sitä edustavien ennakointiryhmien jäsenten kanssa menettelytavat sellaisessa tilanteessa, jos henkilön taustaorganisaatio vaihtuu tai henkilö jää eläkkeelle. Huomioitavaa on, että Opetushallitus ei voi nimetä ennakointiryhmiin uusia jäseniä, mikäli se ei ole saanut eroilmoitusta ryhmästä pois jääneltä jäseneltä. Tämän vuoksi ennakointiryhmien puheenjohtajien toivotaan omalta osaltaan huolehtivan ryhmien jäsenyyksien ajantasaisuudesta.

Vastaavasti ennakointifoorumin ohjausryhmän jäsenen erotessa opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää eronneen jäsenen taustatahon ehdotuksesta hänen tilalleen uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Vuosittain järjestetään 1 - 3 ennakointifoorumin ohjausryhmän, ennakointiryhmien puheenjohtajien, varapuheenjohtajien ja sihteerien yhteistä tapaamista. Tapaamisten tavoitteena on kehittää osaamisen ennakointifoorumin toimintaa ja mahdollistaa osaamis- ja toimialojen rajapinnoille syntyvän osaamisen tarkastelu.

Opetushallitus huolehtii ennakointiryhmien perehdyttämisestä ennakointityöhön sekä ennakointiryhmille järjestettävästä muusta koulutuksesta vuosisuunnitelmaan merkityn aikataulun mukaisesti. Ohjausryhmän jäsenet voivat halutessaan osallistua Opetushallituksen järjestämiin tilaisuuksiin. Lisäksi Opetushallitus laatii kirjallisen ennakointiryhmäläisen oppaan ennakointiryhmien jäsenten perehdytyksen tueksi.

Kaikkia koulutusaloja koskevia asioita käsitellään Opetushallituksen järjestämissä, kaikille ennakointiryhmille yhteisissä osallistavissa työpajoissa. Yhteiset teemat päätetään ohjausryhmässä sen kuultua Opetushallitusta ja ennakointiryhmiä.

4. Aloitteet, suositukset ja ehdotukset

Ennakointiryhmät voivat tehdä aloitteita ja suosituksia yksin tai yhdessä muiden ennakointiryhmien kanssa. Ammatillista perus- ja aikuiskoulutusta koskevat aloitteet toimitetaan tiedoksi sekä tutkintorakenteesta päättävälle opetus- ja kulttuuriministeriölle että tutkintorakenteen muuttamista valmistelevalle ja tutkinnon perusteista päättävälle Opetushallitukselle. Korkeakoulutusta koskevat ehdotukset olisi hyvä toimittaa suoraan oman osaamis- ja toimialan koulutusta antaville korkeakouluille, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:seen ja/tai Suomen yliopistot UNIFI ry:seen.

Ennakointiryhmän aloitteet ja suositukset tulee toimittaa tiedoksi myös Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmälle. Ohjausryhmä käsittelee aloitteita ja suosituksia vähintään kaksi kertaa vuodessa. Ohjausryhmä ottaa kantaa vain tutkintojärjestelmän kokonaisuuteen.

Ennakointiryhmät voivat ottaa parhaaksi katsomallaan tavalla kantaa mihin tahansa niiden osaamis- ja toimialaan kuuluvasta laadulliseen ja määrälliseen ennakointiin tai koulutuksen ja työelämän vuorovaikutukseen liittyvästä asiasta. Kannanotoista toimitetaan tieto ohjausryhmälle.

5. Muuta

Osaamisen ennakointifoorumin toiminnassa hyödynnetään ennakointityön tueksi suunnitelluja sähköisiä välineitä ja osallistumismahdollisuuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ylläpitää ohjausryhmän sisäiseen viestintään tarkoitettua sähköistä alustaa, eduunia. Opetushallitus ylläpitää ennakointiryhmien sisäiseen viestintään tarkoitettua Eduuni työtilaa sekä ulkoiseen viestintään tarkoitettuja Internet-sivuja. Sähköisiä alustoja käytetään ohjausryhmän ja ennakointiryhmien aineistojen jakamisessa, työstämisessä ja säilyttämisessä.

Osaamisen ennakointifoorumin, ennakointiryhmien ja asiantuntijaverkoston tunnettuutta pyritään lisäämään eri tavoin, esimerkiksi työelämälle ja koulutuksen järjestäjille suunnattujen tiedotteiden ja verkkoviestinnän avulla. Ennakointiryhmien jäsenet välittävät tietoa foorumista taustatyhteisölleen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tekevät ennakointifoorumia tunnekuksi eri tahoille.

Ohjausryhmä raportoi toiminnastaan vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Opetushallitukselle. Raportissaan ohjausryhmä arvioi toimintansa vaikuttavuutta pidettyjen kokousten ja tehtyjen toimenpiteiden lisäksi. Ohjausryhmän toiminnasta rakennetaan vuorovaikutteinen ja konkreettisia toimenpiteitä tavoitteleva. Tulokset ovat tärkeitä ja niitä seurataan. Myös mahdolliset välitulokset raportoidaan.

Ennakointiryhmät raportoivat työnsä tuloksista ohjausryhmälle kaksi kertaa toimikauden 2017 - 2020 aikana. Ennakointiryhmien itsearviointeihin pohjautuvat väliraportit toimitetaan ohjausryhmälle viimeistään 16.11.2018 ja loppuraportit viimeistään 11.11.2020. Väliarvioinneissa kuvataan tiiviisti miten ennakointiryhmät-ovat toteuttaneet nille annettuja tehtäviä. Ennakointifoorumin toimintaa ja toimivuutta arvioidaan ennen toimikauden päättymistä. Arvioinnissa hyödynnetään mm. ennakointiryhmien raporteista saatavaa tietoa. Arvioinnin tulosten pohjalta ohjausryhmä yhteistyössä ennakointiryhmien kanssa linjaa osaamisen ennakointifoorumin kehittämistarpeet uuden ennakointifoorumin asettamista varten.

6. Rahoitus

Osaamisen ennakointifoorumi toimii Opetushallituksen toimintamenoilla ja kehittämisrahoilla. Ennakointia varten ei ole erillistä pysyvää rahoitusta.

Opetushallitus kohdistaa rahoitusta VOSE-hankkeisiin vuosittain koko ennakointifoorumin toimintakauden ajan. Mikäli määrärahat sallivat, voi Opetushallitus käynnistää uusia VOSE-hankkeita ohjausryhmän ja ennakointiryhmien otettua kantaa Opetushallituksen esittämiin hankkeisiin.